

Koncepce revize vzdělávací oblasti Umění a kultura:

Oponent: Jakub Hulák

Úvodem konstatuji, že jsem celý text návrhu koncepce revize vzdělávací oblasti přijal jako promyšlený, logicky formulovaný a srozumitelný. Pokud uvádím nějaké připomínky, vede mě k tomu moje role oponenta, nutně spojená s podrobnější analýzou textu a opakovaným čtením.

Komentáře k jednotlivým bodům návrhu:

ČÁST ANALYTICKÁ

ad 1.

Musím přiznat, že první věta celého textu je pro mě matoucí. Konstatuje (zřejmě) současný stav vzdělávací oblasti, charakteristický výsadním postavením hudební a výtvarné výchovy oproti oborům doplňkovým, tedy model, vůči němuž se návrh koncepce v dalších částech vymezuje. Konstatuje ho ovšem nepřesně (charakteristika vzdělávací oblasti Umění a kultura ve stávající verzi RVP mluví pouze o jednom doplňujícím oboru, kterým je *dramatická výchova*), navíc už o dva odstavce dál se ve výčtu tvořivých činností návrh zřetelně pohybuje v intencích zamýšleného nového pojetí vzdělávací oblasti, které pojímá jednotlivé obory víceméně rovnocenně nebo některé z nich nově označuje jako *rozvíjející*.

Text ale v dalších pasážích jasně odpovídá na zadanou otázku, je všeobecně srozumitelný a terminologicky přesný. Výčet tvořivých činností považuji za velmi výmluvný ve smyslu argumentace pro „zrovnoprávnění“ všech pěti oborů (s výhradou, kterou uvedu v závěru textu). Za vhodně zvolenou považuji formulaci „esteticky poučené osvojování a proměňování světa“ oproti zavádějícímu pojmu „umělecké osvojování světa“ použitému ve stávající verzi RVP.

ad 2.

Předepsaný rozsah nedovoluje rozšířit výčet inspirativních metod a přístupů, i když by to v tomto případě bylo přínosné. Text ovšem odpovídajícím způsobem reaguje na zadanou otázku, je opět všeobecně srozumitelný a terminologicky výstižný.

ad 3.

Text jednoduše, jasně a srozumitelně reaguje na zadanou otázku a operuje převážně s termíny definovanými v HSR.

ad 4.

I zde text logicky reaguje na otázku a srozumitelně vyjmenovává hlavní problémy, které mohou bránit modernizaci vzdělávací oblasti. V posledním odstavci bych osobně explicitně upozornil na disproporci mezi množstvím kvalifikovaných pedagogů hudební a výtvarné výchovy a pravděpodobným nedostatkem podobně připravených pedagogů ostatních oborů. To ale samozřejmě nesmí být překážkou ve snaze o zrovnoprávnění umělecky zaměřených oborů – v té souvislosti bych zvýraznil v závěru zmíněnou nedostatečnou metodickou podporu pro mezioborovou spolupráci a porozumění obsahovým průnikům.

ČÁST KONCEPČNÍ

ad 1.

Odpověď je opět srozumitelně a výstižně formulována a logicky navazuje na bod 3 analytické části. Nelze než souhlasit s tvrzením (v prvním odstavci) o přínosu umění k prohlubování vztahů, rozvoji emoční inteligence atd. V prostředí základní školy a v oblasti umělecké/estetické výchovy bych byl

ale s používáním pojmu *umění* opatrnější a volil bych raději pojmy jako „umělecké aktivity“, „tvořivé“ či „tvůrčí aktivity“ apod.

ad 2.

Text opět výstižně reaguje na položenou otázku, vzhledem k některým formulacím a použitým termínům (činnostní aktivity v rovině receptivní a produktivní; obecně sémiotická gramotnost; transdisciplinární potenciál...) ale tentokrát nelze očekávat, že bude pro všechny (tj. i pro neaprobované učitele) jednoduše srozumitelný.

K předposlednímu odstavci: působí to možná malicherně, ale při vymezení obsahu umělecky zaměřeného vzdělání bych na první místo nekladl „znalosti“ – to může být v prostředí našeho školství proslulého memorováním faktů zavádějící. I mě to při prvním čtení zaskočilo, přestože chápu, jak je to myšleno.

ad 3.

Naprosto souhlasím, že vzhledem ke zcela specifické situaci vzdělávací oblasti Umění a kultura na tuto otázku v současné době nelze uspokojivě odpovědět.

K oběma variantám návrhu koncepce vzdělávací části se vyjádřím níže.

ad 4.

Domnívám se, že text srozumitelně vysvětluje možnosti zpracování stěžejních témat HSR. Je přínosné, že obsahuje příklady konkrétních postupů a metod současného umění, které je možné ve vzdělávacích obsazích zohlednit. Text také dobře vysvětluje specifické možnosti uměleckých oborů v oblasti tzv. wellbeingu.

ad 5.

Šest odstavců vysvětlujících vliv navrhovaných změn na rozvoj osobnosti žáka naprosto srozumitelně, jasně a přehledně – vysvětlením jednotlivých aspektů – uzavírá koncepční část. Osobně kvituji, že se v prvním odstavci píše o rozvoji tvořivosti, což vnímám v oblasti UaK jako klíčovou hodnotu. Ani zde nelze zpochybnit vhodné použití terminologie.

PŘÍLOHA – VARIANTNÍ NÁVRHY KONCEPCE VZDĚLÁVACÍ OBLASTI UaK

Úvodem je třeba ocenit, jakým způsobem se pracovní skupina vypořádala s mimořádně náročným úkolem zpracovat Konceptci ve dvou odlišných variantách. Úkolem oponenta podle všeho není hodnotit, která z variant je pro RVP vhodnější. Přesto je třeba konstatovat, že výše komentovaná koncepce revize vzdělávací oblasti průběžně velmi přesvědčivě argumentuje nejen ve prospěch „zrovnoprávnění“ jednotlivých oborů oblasti UaV, ale i hledání jejich vzájemných průniků a mezioborové spolupráce. V rámci připravované revize zdůrazňuje bohatství tvůrčích postupů a vyjadřovacích prostředků, které do vzdělávacího procesu vnáší jednotlivé umělecké obory. Z tohoto hlediska je třeba důrazně podpořit variantu B. Jsem přesvědčen, že rozhodnutí pro tuto variantu nemusí v praxi znamenat drastický zásah do dosavadní tradice charakteristické hegemonií hudební a výtvarné výchovy – pracovní skupina to ve svém návrhu sama konstatuje a navrhuje, jak se s problémem vypořádat.

Je třeba říct, že i ve variantě A, která nadále počítá s výsadním postavením hudební a výtvarné výchovy v rámci oblasti UaK, se návrh pokouší vytvořit pro ostatní obory důstojnější místo, než mají v současném RVP. Přesto jde ve výsledku o návrh kompromisní a v případě jeho schválení se zástupci většiny oborů vzdělávací oblasti UaK nevyhnou jistému zklamání, že se nepodařilo dosáhnout stavu, který by lépe odrážel pluralitu a rovnoprávnost uměleckých oborů ve světě, v němž my i naše děti reálně žijeme.

Vrátím se nyní k zadaným otázkám, určeným k posouzení obsahu Koncepce:

Otázku inovativnosti nepokládám za něco, čím bychom se ve specifické situaci oblasti UaK měli příliš trápit. Koncepce je inovativní už z principu, když navrhuje sepětí pěti oborů a integraci vzdělávacích obsahů původně doplňujících vzdělávacích oborů. Z hlediska svého oboru, tj. dramatické výchovy, nevidím v celém materiálu nic, co by působilo příliš konzervativně či zastarale.

Jak už jsem uvedl výše, na Konceptci si cením „celostního“ pojetí, slučujícího umělecké obory, ale zároveň respektujícího jejich specifika. V obou variantách koncepce si vážím snahy o citlivý přístup a zachování kontinuity se současným modelem (viz pasáž o setrvačnosti ve školství v textu varianty A). Velmi souhlasím s potvrzením platnosti pojmu „výchova“ v názvech jednotlivých oborů (viz varianta A). V souvislosti s obory vzdělávací oblasti UaK bych se spíše vyhýbal použití pojmu „umění“ (v jistých případech analogicky i „divadlo“). Jednak jsem přesvědčen, že produktem tvůrčí práce dětí v rámci této vzdělávací oblasti zpravidla není v pravém slova smyslu umělecké dílo, jednak se obávám, že tento pojem může v prostředí škol budit dojem jisté výlučnosti, což může být v naší snaze o akceptování uměleckých výchov v rámci kurikula působit kontraproduktivně.

Pokud bych měl jmenovat nějaké nedostatky či nedořešené otázky, domnívám se, že by návrh Koncepce měl nějakým způsobem reflektovat také výchovu *literární*. Ve skutečnosti je to tradičně myslím právě literární výchova, která je skutečným hegemonem v rámci umělecky zaměřených oborů ve školství. Čas na tak zásadní revoluci v RVP, aby došlo např. k zařazení literární výchovy do oblasti Umění a kultura, zřejmě nenastal. Ale málo platné – např. ve výčtu schopností a dovedností (část analytická, bod 1) tak citelně chybí slovo či text!

Jisté nebezpečí cítím v opakovaném konstatování, že učitelé doplňujících či rozvíjejících oborů ještě potřebují čas na rozvinutí vysokoškolské přípravy pedagogů a že především hudební a výtvarná výchova mají dlouhou tradici a rozvinutou oborovou didaktiku. Jistě – ale ve světle toho, že např. v oboru dramatické výchovy tady máme vysokoškolská pracoviště, která připravují pedagogy oboru už přes 30 let, se člověk musí ptát, kolik dalších desetiletí ještě budeme potřebovat, abychom se vyrovnali „zkušenějším oborům“ a zbavili se pocitu méněcennosti.